

CHARTA PRÁV PACIENTOV

- Je dôležité, aby občan – pacient, ktorý je „prijímateľom“ zdravotnej starostlivosti a služieb súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, poznal svoje práva.
- Vláda Slovenskej republiky 11. apríla 2001 uznesením č. 326 prijala Chartu práv pacientov v Slovenskej republike.
- Charta práv pacienta v Slovenskej republike predstavuje významný právny dokument, ktorý vymenúva najvýznamnejšie práva pacienta, ktoré sú zároveň priznané a garantované priamo zdravotníckymi zákonmi prijatými v roku 2004.
- Úlohou charty je zvyšovanie povedomia pacienta o svojich právach v rámci poskytovania zdravotnej starostlivosti. Každý pacient by si však mal uvedomiť, že je spoluzodpovedný za svoje zdravie a výsledok liečby. Preto je dôležitá komunikácia medzi pacientom a lekárom, ich vzájomné porozumenie a dôvera.
- Charta sa skladá z preambuly a 10 článkov. Preambula ako úvodná časť textu charty stanovuje najmä zámer a význam jej prijatia a tiež základný právny rámec pre ďalšiu právnu (zákonnú) úpravu práv pacienta. Z textu je zrejmá súvislosť a to, že práva pacienta sa priamo odvíjajú od základných práv a slobôd človeka – najmä práva na zdravie, práva na život a práva na zdravotnú starostlivosť.

Preambula

Zdravie je jednou z najdôležitejších ľudských hodnôt.

Podľa definície Svetovej zdravotníckej organizácie je zdravie stav úplnej telesnej, duševnej a sociálnej pohody a nielen neprítomnosť choroby alebo postihnutia.

Každý je zodpovedný za ochranu a podporu vlastného zdravia, ale zároveň sa očakáva, že spoločnosť pre to zabezpečí primerané podmienky.

Každý má právo na zdravé životné podmienky a zdravé životné prostredie, na ochranu zdravia, na zdravotnú starostlivosť a zodpovedajúcu pomoc v prípade choroby, ohrozenia chorobou alebo ak je poškodenie zdravia trvalé.

Pod ochranou zdravia treba chápať prevenciu a predchádzanie poškodenia zdravia.

Obnova zdravia je liečebný proces vrátane rehabilitácie (dlhodobá obnova zdravia). Jednotlivé práva pacientov v zdravotnej starostlivosti sa zakladajú na práve človeka na ľudskú dôstojnosť, sebaurčenie a autonómiu.

Právo na zdravotnú starostlivosť sa definuje ako právo na zabezpečenie zdravotnej starostlivosti uhrádzanej z prostriedkov verejného zdravotného poistenia a služieb súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, ktoré sú v štáte dostupné.

Každý má mať právo na prístup k takému štandardu zdravotnej starostlivosti, ktorý je v súlade s právnymi predpismi platnými v Slovenskej republike a so súčasným stavom lekárskej vedy.

Pri uplatňovaní práv možno pacientov podrobiť iba takým obmedzeniam, ktoré sú v súlade s Deklaráciou ľudských práv.

Právo na zodpovedajúcu kvalitu zdravotnej starostlivosti znamená, že práca zdravotníckych pracovníkov musí byť na vysokej profesionálnej úrovni.

Cieľom zdravotníckej legislatívy je zaručiť, aby právne predpisy odrážali uvedené princípy.

Ľudské práva a slobody pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti

Článok 1

1. Každý má právo, aby sa jeho základné ľudské práva a slobody pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti rešpektovali.
2. Pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti sa zakazuje akákoľvek diskriminácia z dôvodu rasy, farby pleti, pohlavia, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu, sexuálnej orientácie alebo iného postavenia.

Všeobecné práva pacientov

Článok 2

1. Pacient má právo na takú ochranu zdravia vrátane prevencie, akú zaručujú právne predpisy upravujúce zdravotnú starostlivosť.
2. Pacient má právo usilovať sa dosiahnuť najvyššiu možnú úroveň zdravia.
3. Pacient má právo na poskytnutie zdravotnej starostlivosti na základe svojho zdravotného stavu a podľa stupňa zdravotného postihnutia. Štát vytvára podmienky na to, aby sa zdravotná starostlivosť poskytovala na odbornej úrovni, plynulo, sústavne a aby bola dostupná.
4. Pacient má právo na rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti.
5. Pacient má právo na výber a zmenu lekára a zdravotníckeho zariadenia s výnimkou obmedzení, ktoré ustanovuje osobitný zákon.
6. Pacient má v prípade vážneho ohrozenia života alebo zdravia právo na lekárske ošetrovanie v ktoromkoľvek čase v najbližšom zdravotníckom zariadení.

7. Pacient má právo na to, aby ho lekár poskytujúci ambulantnú zdravotnú starostlivosť v prípade potreby odoslal na vyšetrenie k lekárovi poskytujúcemu špecializovanú a následnú zdravotnú starostlivosť.
8. Pacient má právo zúčastňovať sa na procese zdravotnej starostlivosti, spolurozhodovať o jej poskytovaní a liečení.
9. Pacient má právo na zdravotnú starostlivosť, ktorá sa vyznačuje vysokou profesionálnou úrovňou, využívaním modernej techniky, ale aj dôstojným, etickým a humánnym prístupom.

Každý, kto je telesne alebo duševne chorý alebo postihnutý alebo kto je ohrozený takýmto stavom, sa považuje za pacienta a má právo na preventívnu starostlivosť, diagnostiku a liečbu v záujme obnovy zdravia alebo zmiernenia následkov takéhoto stavu alebo zabránenia ďalšieho zhoršovania stavu.

Právo na informácie

Článok 3

Informácie o poskytovaných zdravotníckych službách a dostupnej liečbe sú verejné, aby ich mohol využívať každý na základe princípov uvedených v článku 1 a článku 2.

1. Pacient má právo byť jemu zrozumiteľným spôsobom informovaný o svojom zdravotnom stave vrátane povahy choroby a potrebných zdravotných výkonoch. V prípade maloletých pacientov alebo pacientov pozbavených spôsobilosti na právne úkony, prípadne s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony je potrebné zvoliť vhodnú formu informácie a informovať zákonného zástupcu.
2. Pacient má právo byť informovaný o výške úhrady za poskytnutú zdravotnú starostlivosť vrátane nákladov na lieky a zdravotnícke pomôcky, ktoré uhrádza. Zdravotnícke zariadenie je povinné umiestniť na viditeľnom mieste cenník zdravotných výkonov, ktoré uhrádza pacient.
3. Pacient má právo nebyť informovaný v prípade, že o to požiada. Vyhlásenie pacienta, že si neželá byť informovaný, je potrebné urobiť v písomnej alebo inak preukázateľnej forme. Ak pacient odmietne úplné poučenie, lekár je povinný poskytnúť mu vhodné poučenie. Spôsob poučenia pacienta sa zaznamená do zdravotnej dokumentácie.
4. Pacient alebo jeho zákonný zástupca má právo nahliadať do zdravotnej dokumentácie a robiť si z nej na mieste výpisky.
5. Pri prepustení zo zdravotníckeho zariadenia má pacient právo vyžiadať si písomnú správu o poskytnutej zdravotnej starostlivosti v rozsahu, ktorý stanovuje odborné usmernenie.
6. V prípade úmrtia pacienta má právo nahliadnuť do zdravotnej dokumentácie manžel, manželka, plnoleté osoby, ktoré s ním žili v čase úmrtia v spoločnej domácnosti a plnoleté deti; ak deti nie sú, tak rodičia.

Súhlas pacienta

Článok 4

1. Informovaný súhlas pacienta je podmienkou každého diagnostického a liečebného výkonu.
2. Pacient má právo odmietnuť alebo prerušiť zdravotný výkon s výnimkou prípadov ustanovených platnými právnymi predpismi.
3. Ak sa súhlas pacienta nedá získať a zdravotný výkon je nevyhnutný a neodkladný, možno tento výkon urobiť aj bez jeho súhlasu.
4. Odobrať orgány z tela živého darcu za účelom ich prenosu do tela inej osoby v záujme liečenia možno len vtedy, ak je darca plne spôsobilý na právne úkony a ak s takýmto odberom vyjadril svoj súhlas písomnou formou. Svoj súhlas môže darca pred odberom kedykoľvek odvolať.
5. Odobrať orgány z tiel mŕtvych na účely transplantácie alebo vedeckovýskumné ciele možno iba vtedy, ak osoba počas svojho života neurobila písomné alebo inak preukázateľné vyhlásenie, že s týmto zásahom do svojej telesnej integrity nesúhlasí.
6. Informovaný súhlas v písomnej forme je podmienkou zaradenia pacienta do vedeckovýskumných štúdií a zaradenia do vyučovania klinických predmetov. Tento súhlas môže pacient kedykoľvek odvolať.

Súhlas pacientov, ktorí nie sú spôsobilí o sebe rozhodovať

Článok 5

1. Za maloletého pacienta alebo pacienta s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony alebo pacienta pozbaveného spôsobilosti na právne úkony udeľuje súhlas jeho zákonný zástupca alebo opatrovník alebo osoba, ktorá má maloletého v pestúnskej starostlivosti.
2. Ak súhlas pacienta s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony alebo súhlas zákonného zástupcu pacienta pozbaveného spôsobilosti na právne úkony nemožno dosiahnuť, je potrebný na zdravotný výkon súhlas odborného konzília. Tento zdravotný výkon možno urobiť aj bez tohto súhlasu, keď je bezprostredne ohrozený život pacienta.

Dôvernosť

Článok 6

1. Všetky informácie o zdravotnom stave pacienta, diagnózach, liečbe a prognóze a aj všetky ostatné informácie osobného charakteru sú dôverné počas života pacienta aj po jeho smrti. Právo na dôvernosť

údajov a na ich ochranu sa týka tak obdobia ich spracovania, ako aj výmeny údajov, zahrňujúc právo ochrany údajov a informácií aj v počítačovej forme.

2. Údaje zo zdravotnej dokumentácie možno poskytnúť na základe písomného odôvodneného vyžiadania prokurátorovi, vyšetrovateľovi, policajnému orgánu alebo súdu formou výpisov.
3. Zdravotnícke zariadenie uchováva kompletnú zdravotnú dokumentáciu o pacientovi 20 rokov po úmrtí pacienta.
4. Informácie o pacientovi a prístup k jeho zdravotnej dokumentácii sa môžu poskytnúť pre štatistické a vedecké účely v súlade s platnými právnymi predpismi.

Liečba a starostlivosť

Článok 7

Každý má právo na takú zdravotnú starostlivosť, akú vyžaduje jeho zdravotný stav, vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti a aktivít na podporu zdravia. Zdravotná starostlivosť musí byť dostupná a poskytovať sa na princípe rovnosti, bez diskriminácie a podľa finančných, ľudských a materiálnych zdrojov v spoločnosti.

1. Pacient má právo vedieť základné údaje (meno a priezvisko) o pracovníkoch v zdravotníctve, ktorí sa o neho starajú a liečia ho.
2. Po prijatí do zdravotníckeho zariadenia sa vyšetrenie, liečba a prípadný pobyt pacienta v zdravotníckom zariadení uskutočňuje v súlade so zásadami práva na ľudskú dôstojnosť a na zachovanie intimity pacienta. Zdravotné výkony sa zo strany zdravotníckych pracovníkov poskytujú v súlade so zásadami etického a dôstojného prístupu.
3. Pacient má právo na poskytovanie zdravotnej starostlivosti s ohľadom na jeho zdravotný stav v dohodnutom alebo v primeranom čase podľa dohodnutých a odsúhlasených podmienok v čo najkratšom čase, ak ide o akútny alebo život ohrozujúci stav.
4. Po dohode so zdravotníckym zariadením má žena právo, aby s ňou pri pôrode bola dospelá osoba, ktorú si vyberie.
5. Pacient má právo na primerané pokračovanie liečby vrátane spolupráce medzi rôznymi zdravotníckymi zariadeniami.
6. Pacient má právo využívať podporu svojej rodiny a priateľov počas poskytovania zdravotnej starostlivosti pri dodržiavaní podmienok ustanovených zdravotníckym zariadením.
7. Ak pominú dôvody na ďalší pobyt pacienta v zdravotníckom zariadení, pacient musí byť informovaný o dôvodoch svojho prepustenia alebo presunu do iného zdravotníckeho zariadenia a o ďalšom liečebnom postupe spôsobom, ktorý je v súlade s platnými právnymi predpismi.

8. Ak je do ústavnej starostlivosti prijaté dieťa mladšie ako šesť rokov, možno s ním prijať na základe odporúčania jeho ošetrojúceho lekára aj sprievodcu. Pri prijatí dieťaťa staršieho ako šesť rokov a dieťaťa do skončenia povinnej školskej dochádzky možno po posúdení jeho psychického a fyzického stavu prijať s ním na základe odporúčania jeho ošetrojúceho lekára a so súhlasom revízneho lekára aj sprievodcu. Pobyť sprievodcu sa považuje za ústavnú starostlivosť.

Starostlivosť o nevyliciteľne chorých a umierajúcich

Článok 8

1. Pacient má právo v nevyliciteľnom štádiu choroby na takú úľavu a zmiernenie bolesti, ktoré zodpovedajú súčasným vedomostiam a možnostiam zdravotnej starostlivosti o umierajúcich.
2. Nevyliciteľne chorý a umierajúci pacient má právo na humánnu starostlivosť.
3. Pacient má právo, aby ho v posledných chvíľach života sprevádzala osoba podľa jeho želania.
4. Pacient má právo na dôstojné umieranie.
5. Pacient má právo vyjadriť nesúhlas s poskytnutím diagnostických a liečebných výkonov. Ak pacient napriek náležitému vysvetleniu odmieta potrebnú zdravotnú starostlivosť, lekár si od neho vyžiada vyjadrenie o jeho odmietnutí v písomnej alebo v inak preukázateľnej forme.

Podávanie sťažností

Článok 9

1. Pacient má právo podať sťažnosť, ak sa domnieva, že sa porušilo jeho právo na poskytovanie zdravotnej starostlivosti.
2. Sťažnosť môže pacient podať riaditeľovi zdravotníckeho zariadenia, v ktorom sa mu poskytla zdravotná starostlivosť, samosprávnemu kraju, ktorý vydal povolenie na prevádzkovanie príslušného zdravotníckeho zariadenia, Ministerstvu zdravotníctva Slovenskej republiky, stavovským organizáciám a ďalším inštitúciám.

Náhrada škody

Článok 10

Pacient má na základe rozhodnutia súdu nárok na náhradu škody, ktorá mu vznikla pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, podľa platných právnych predpisov.

Európska charta práv pacienta

Európska charta práv pacienta vznikla v roku 2002 z iniciatívy organizácie [Active Citizenship Network](#) (Sieť aktívnych občanov) v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami z rôznych krajín Európskej únie. Táto charta zozbierala 14 základných práv pacienta, ktoré sú univerzálne a mali by byť dodržiavané vo všetkých krajinách.

1. Právo na prevenciu – každý jednotlivec má právo na poskytovanie prevencie pred vznikom chorôb.
2. Právo na prístup k zdravotníckym službám – každý jednotlivec má právo na prístup k takým zdravotníckym službám, aké si vyžaduje jeho zdravie. Zdravotnícke služby musia zaručovať rovnaký prístup každému, bez diskriminácie na základe finančných možností, miesta bydliska, druhu choroby alebo času prístupu k zdravotnej starostlivosti.
3. Právo na informácie – každý jednotlivec má právo na prístup k informáciám týkajúcich sa jeho zdravotného stavu, zdravotníckych služieb a ich využívania a všetkého, čo je dostupné na základe vedeckého výskumu a technickej inovácie.
4. Právo vyjadriť súhlas – každý jednotlivec má právo na prístup ku všetkým informáciám, ktoré by mu umožnili aktívnu spoluúčasť pri rozhodovaní o svojom zdraví; tieto informácie sú základnou podmienkou pred akoukoľvek procedúrou a liečbou vrátane účasti na vedeckom výskume.
5. Právo slobodného výberu – každý jednotlivec má právo slobodne si vybrať na základe dostatočných informácií spomedzi rôznych liečebných metód a poskytovateľov.
6. Právo na súkromie a zachovanie dôverného prístupu – každý jednotlivec má právo na zachovanie dôverného prístupu k svojim osobným údajom vrátane informácií týkajúcich sa jeho zdravotného stavu a možných diagnostických alebo liečebných metód ako aj na ochranu svojho súkromia pri výkone diagnostických vyšetrení, prehliadke u odborného lekára a lekárskom ošetrovaní alebo chirurgickom výkone vo všeobecnosti.
7. Právo na rešpektovanie pacientovho času – každý jednotlivec má právo byť ošetrovaný v krátkom a vopred určenom čase. Toto právo patrí pre všetky fázy liečby.
8. Právo na dodržiavanie úrovne kvality – každý jednotlivec má právo na prístup k zdravotníckym službám vysokej kvality na základe špecifikácie a dodržiavania presne stanovených noriem.

9. Právo pacienta na bezpečnosť – každý jednotlivec má právo neutrpieť škodu spôsobenú nedostatočným fungovaním zdravotníckych služieb, zanedbaním zdravotnej starostlivosti a chýb, ošetrovania a liečby, ktoré spĺňajú vysoko stanovené bezpečnostné normy.
10. Právo na inovácie – každý jednotlivec má právo na prístup k inovovaným metódam vrátane diagnostických metód v zmysle medzinárodných noriem a nezávisle od ekonomických alebo finančných okolností.
11. Právo predchádzať zbytočnému utrpeniu a bolesti – každý jednotlivec má právo, pokiaľ je to len možné, predchádzať utrpeniu a bolesti vo všetkých etapách svojej choroby.
12. Právo na liečbu zohľadňujúcu osobné potreby – každý jednotlivec má právo na diagnostické a liečebné programy čo najviac prispôsobené jeho osobným potrebám.
13. Právo sťažovať sa – každý jednotlivec má právo podávať sťažnosť vždy, keď utrpí škodu, a má právo dostať odpoveď alebo inú formu spätnej väzby.
14. Právo na náhradu škody – každý jednotlivec má právo na dostatočnú náhradu škody v primerane krátkom čase vždy, keď utrpí telesnú, morálnu či psychickú ujmu spôsobenú ošetrovaním alebo liečbou pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.